

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ
НАУКОВА ЛАБОРАТОРІЯ «ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ВИХОВАТЕЛІВ»
НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ, ДОКТОРАНТІВ І
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

**«ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ОСВІТИ:
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІРИ»**

збірник наукових статей

Одеса
Букаєв Вадим Вікторович
2025

УДК 37.014.5:005.941(4+477)

3-13

Рекомендовано до друку Вченою Радою
Державного закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол № 4 від 30.10.2025 року)

Наукові статті друкуються в авторському варіанті

Забезпечення сталого розвитку освіти: європейський
3-13 та національний виміри : збірн. наук. статей.
Одеса : Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2025. 144 с.

УДК 37.014.5:005.941(4+477)

©ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

*Наталія Миколаївна Гуданич,
викладач кафедри дошкільної педагогіки,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса*

РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ ІНІЦІАТИВНОСТІ У СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сучасні тенденції розвитку освіти вимагають підготовки фахівців, здатних до творчої професійної діяльності, самостійного прийняття рішень і прояву ініціативності в різноманітних педагогічних ситуаціях. Педагогічна ініціативність є інтегральною професійною якістю майбутнього вихователя, що проявляється у здатності до творчого проектування освітнього процесу, впровадження інноваційних підходів та самостійного прийняття педагогічних рішень. У контексті підготовки фахівців дошкільної освіти особливе значення набуває педагогічна практика, яка створює умови для апробації власних педагогічних концепцій, експериментування з сучасними методиками та рефлексивного аналізу результатів діяльності.

Доведено, що педагогічна ініціативність – це важлива складова професійної компетентності майбутнього вихователя, що виявляється у здатності генерувати нові ідеї, використовувати сучасні методики, адаптувати освітній процес до індивідуальних потреб дітей, виявляти активність у взаємодії з колективом, батьками та вихованцями. Саме під час педагогічної практики створюються умови для практичного застосування теоретичних знань, розвитку професійно значущих якостей, серед яких ініціативність є однією з ключових.

Водночас аналіз практики показує, що студенти часто демонструють пасивність, обмежену активність та невпевненість у прийнятті педагогічних рішень, що вказує на потребу в цілеспрямованій організації педагогічної практики, яка б сприяла створенню умов для активного включення студентів у педагогічну діяльність, розвитку їхнього творчого потенціалу, формування готовності до самостійної та відповідальної роботи в дошкільному освітньому середовищі. Отже, проблема розвитку педагогічної ініціативності у студентів у процесі педагогічної практики в закладах дошкільної освіти є надзвичайно актуальною та потребує наукового осмислення й пошуку ефективних педагогічних умов і засобів для її розв'язання.

Результати дослідження підтверджують справедливність твердження, що педагогічна практика є інтегральною складовою професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільної освіти, що

сприяє розвитку педагогічної компетентності, розвитку ініціативності та творчого потенціалу студентів. Вона виконує функцію зв'язку між теоретичною підготовкою та реальною педагогічною діяльністю, забезпечуючи умови для апробації набутих знань, умінь і навичок у практичній площині. У процесі проходження практики студенти стикаються з реальними педагогічними ситуаціями, які вимагають: застосування теоретичних знань (методик навчання, вікових особливостей дітей); розвитку креативного мислення (підбір ігор, методів мотивації, індивідуального підходу); розвиток комунікативних навичок (взаємодія з дітьми, батьками, колегами); прийняття самостійних рішень у нестандартних ситуаціях.

Можна з упевненістю сказати, що педагогічна практика дозволяє майбутнім педагогам не лише закріпити теоретичну базу, а й розвинути рефлексивність, педагогічну інтуїцію та відповідальність за результати своєї діяльності. Педагогічна практика є ключовою ланкою у підготовці фахівців дошкільної освіти, оскільки саме в реальних умовах студенти формують професійну ідентичність, набувають досвіду та впевненості у власних силах. Систематичне виконання практичних завдань сприяє розвитку педагогічного мистецтва, що є необхідною умовою успішної кар'єри вихователя. У процесі підготовки та проведення занять у закладах дошкільної освіти студенти отримують можливість: розробляти авторські методики навчання, адаптовані до індивідуальних потреб дітей; застосовувати нестандартні форми роботи (квест-ігри, STEM-проекти, театралізовані дії); експериментувати з інтерактивними технологіями (елементи гейміфікації, цифрові освітні ресурси); створювати власні дидактичні матеріали (розвиваючі ігри, вправи, візуальні посібники), що сприяє не лише активізації творчого потенціалу, а й формуванню здатності до інноваційної педагогічної діяльності.

Педагогічна ініціативність формується через систему практично орієнтованих завдань, які: стимулюють творче мислення; розвивають здатність до педагогічного проектування; формують навички рефлексії. Наведемо приклади завдань, спрямованих на розвиток педагогічної ініціативності які виконували майбутні вихователі закладів дошкільної освіти:

1. Тематичний проект «Екологічні дослідники». Розробка серії із 3 інтегрованих занять: Заняття 1: «Чарівне сортування» (дидактична гра з екопомплектом); Заняття 2: «Лабіринт сміттєвих монстрів» (квест-подорож); Заняття 3: «Еко-театр» (інсценізація казки про охорону природи), особливість: використання авторського комплексу «Еко-чемоданчик» (сенсорні мішки, лупи для дослідження, еко-пазли).

2. Інноваційний формат «Перевернутий дитячий садок». Реалізація моделі: діти отримують домашнє завдання-дослідження

(наприклад, «Знайди 5 різних листочків»), на занятті – презентація знахідок через створення «Живої енциклопедії». Використання технології доповненої реальності (QR-коди на природних об'єктах).

3. Адаптивна гра «Мультисенсорна подорож». Для дітей з особливими освітніми потребами: візуальний канал: «Магічні окуляри» (кольорові фільтри), тактильний канал: «Чарівний мішок» (розпізнавання предметів), аудіальний канал: «Звукові пазли» (складання мелодій). Інструмент оцінювання: «Карта подорожі» з індивідуальними маркерами прогресу.

Після проведення практики студенти здійснювали рефлексивний аналіз власної педагогічної діяльності: «Які інноваційні елементи ви використали?»; «Як діти реагували на незвичні форми роботи?»; «Які труднощі виникли та як їх можна подолати?»; «Обговоріть результати з керівником практики, сформулюйте плани вдосконалення» тощо. Методами аналізу ефективності виступали: відеоспостереження з подальшим кейс-аналізом; діагностичні ігрові ситуації («Що буде, якщо...»); рефлексивні щоденники студентів із: описом непередбачених ситуацій; власними рішеннями; альтернативними сценаріями.

Є очевидним, що керівники практики, методисти та педагоги-наставники відіграють ключову роль у стимулюванні ініціативності студентів через: конструктивний зворотній зв'язок (акцент на сильних сторонах та рекомендації щодо розвитку); мотивацію до експериментування (схвалення сміливих педагогічних рішень); рефлексивні обговорення (аналіз успіхів та невдач з точки зору педагогічної ефективності). Педагогічна практика є ключовим етапом у формуванні ініціативного, творчого фахівця, оскільки: надає свободу для педагогічного експерименту; розвиває здатність до інноваційного мислення; формує рефлексивну культуру майбутнього вихователя.

Педагогічна практика є важливим етапом професійної підготовки майбутніх фахівців, оскільки саме в цей період студенти отримують можливість апробувати теоретичні знання у реальних педагогічних умовах. Керівники практики, методисти та педагоги-наставники відіграють вирішальну роль у забезпеченні ефективності цього процесу, сприяючи розвитку ініціативності, креативності та рефлексивних навичок студентів. Після проведення заняття наставник і студент разом обговорюють: «Які методи спрацювали найкраще? (наприклад, використання візуалізації для пояснення складної теми)»; «Що можна покращити? (наприклад, більш чітке формулювання інструкцій)». Практика надає студентам можливість тестувати нестандартні підходи (наприклад, використання цифрових інструментів (Kahoot!, Mentimeter) для оцінювання). Отже, ефективна взаємодія студентів із керівниками практики та наставниками є ключовим чинником у розвитку ініціативності та професійної ідентичності майбутніх

педагогів. Використання конструктивного зворотнього зв'язку, заохочення до експериментування та рефлексивного аналізу створює основу для формування інноваційно орієнтованого фахівця.

У цьому аспекті варто взяти до уваги, що перебування в колективі педагогів формує у студентів почуття причетності до професійної спільноти, спонукає до прояву ініціативи в командній взаємодії, участі в заходах ЗДО, обміну досвідом. Виконання обов'язків вихователя навіть у формі навчальної діяльності дозволяє студенту спробувати себе у ролі організатора, координатора, модератора дитячої групи, що розвиває лідерські якості та ініціативну позицію. Отже, педагогічна практика в закладах дошкільної освіти – це не лише етап перевірки набутих знань, а й ефективний засіб розвитку педагогічної ініціативності. За умови належного методичного супроводу, підтримки наставників та мотивації студентів практика перетворюється на потужний інструмент професійного становлення особистості майбутнього педагога.

Проведене дослідження дало можливість сформулювати такі висновки:

- педагогічна ініціативність є однією з ключових професійно-особистісних якостей майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти, яка виявляється у здатності самостійно приймати педагогічні рішення, творчо підходити до організації освітнього процесу та адаптуватися до змін у професійному середовищі;
- педагогічна практика створює сприятливі умови для розвитку ініціативності студентів, оскільки забезпечує реальне включення в професійну діяльність, дає змогу випробувати різноманітні педагогічні стратегії, формує навички взаємодії з дітьми, батьками та педагогічним колективом;
- найефективнішими умовами розвитку педагогічної ініціативності є: цілеспрямована підготовка студентів до практики; підтримка та конструктивний зворотний зв'язок від наставників; створення ситуацій для творчої діяльності та педагогічного пошуку; заохочення до самостійного розроблення дидактичних матеріалів та участі в освітніх проєктах.

Результати спостережень і аналізу педагогічної практики підтверджують, що ініціативність студентів зростає за умови, якщо вони відчують довіру, мають свободу дій у межах професійної етики та усвідомлюють власну відповідальність за результати взаємодії з дітьми. Отже, розвиток педагогічної ініціативності під час педагогічної практики є важливим чинником професійного становлення майбутнього вихователя, що потребує цілеспрямованої педагогічної підтримки, мотивації та належного методичного супроводу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреев А. М., Андреева О. А. Розвиток ініціативності та підприємливості здобувачів освіти у процесі роботи над STEM-проектом у Новій українській школі. *Науковий журнал Хортицької національної академії. (Серія: Педагогіка. Соціальна робота)*. 2024. № 2(11). С. 9–24. DOI: <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2024-11-2>.
2. Листопад О. А., Гуданич Н. М. Цифрова компетентність у структурі професійної майстерності майбутнього педагога. *Педагогічна майстерність майбутнього вчителя: поступ, становлення, удосконалення і зростання* : матеріали Міжнар. наук.-практ. форуму (м. Полтава, 5 червня 2025 р.) / за ред. проф. М. В. Гриньової. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2025. С. 771–775.
3. Листопад О., Мардарова І., Листопад Н. Педагогічна підтримка сталого професійно-творчого саморозвитку майбутніх педагогів. *Вісник Дніпровської академії неперервної освіти. Серія: Філософія. Педагогіка*, 2025. № 1 (8), С. 105–111. DOI: <https://doi.org/10.54891/2786-7013-2025-1-12>
4. Листопад О. А., Гуданич Н. М. Студентський науковий гурток як інструмент розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки*. 2025. Вип. 1 (57). С. 30–38. DOI: <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2025-1-57-30-38>
5. Листопад О. А., Мардарова І. К., Гуданич Н. М. Інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті: навчальний посібник для студентів зі спеціальності А2 Дошкільна освіта (0112 Training for preschool teachers). Одеса : Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2025. 304 с.

Наукове видання

**«ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ОСВІТИ:
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІРИ»**

збірник наукових статей

Підп. до друку 30.10.2025. Формат 60х90/16. Папір офсетний.
Гарн. «Times» Друк цифровий. Ум. друк. арк. 8,4.
Наклад 300 пр.
Видавець Букаєв Вадим Вікторович
вул. Пантелеймонівська 34, м. Одеса, 65012.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2783 від 02.03.2007 р.
Тел. 0949464393, 0487431393 email - 7431393@gmail.com